

Papp Kristóf Csaba főhadnagy:

KÉPESSÉGKOALÍCIÓK AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ TÜKRÉBEN

DOI: 10.35926/HSZ.2024.5.2

ÖSSZEFOGLALÓ: Oroszország 2022. februári inváziója óta a nyugati országok katonai segítségnyújtása jelentősen felerősödött, ennek keretében számos szövetséges ország először szállított halálos fegyvereket Ukrajnának. A tanulmány célja bemutatni az Ukrajnát támogató országok révén létrehozott képességkoalíciókat, a legfontosabb szövetségesek és partnerek Ukrajnának tett főbb katonai kötelezettségvállalásait, a megtámadott országnak nyújtott katonai segélyek egyes módozatait, amiből megállapítható, hogy a rendelkezésre bocsátott fegyverek típusai, illetve az egyre kifinomultabb fegyverek biztosítása magában hordozhatja az eszkaláció lehetőségét. Az idő múlásával jól érzékelhető, hogy a nyugati országok egyre inkább eltolódnak a hosszú távú biztonsági garanciák gyakorlati megvalósítása felé, melyek középpontjában a modern felszerelések folyamatos biztosítása, a hosszú távú képességfejlesztés és az ukrán védelmi ipar megerősítése áll. A szerző írásában nem vizsgálja az orosz–ukrán háború kitörésének okait, előzményeit, a csoportosulások által Kijev részére eljuttatott, átadott eszközök háborúra gyakorolt hatását, a NATO keleti szárnyán állomásozó erők feladatait, illetve nem tér ki az Ukrajnának nyújtott szélesebb körű humanitárius és gazdasági támogatásra sem.

KULCSSZAVAK: orosz–ukrán háború, Oroszország, Ukrajna, hadigazdaság, képességkoalíció, kötelezettségvállalás

A SZERZŐRŐL:

Papp Kristóf Csaba főhadnagy, az NKE Hadtudományi Doktori Iskola doktorandusza (ORCID: 0009-0004-5606-3956; MTMT: 10094447)

*Soha ne hátrálj meg!
Soha, soha, soha, semmiben, legyen az nagy vagy kicsi, fontos vagy jelentéktelen ügy!
Soha ne futamodj meg, csak a becsület és a józan ész parancsára!
Soha ne hajts fejet a hatalomnak,
és soha ne riadj vissza az ellenség látszólag mindent elsöprő erejétől!¹
Winston Churchill*

BEVEZETŐ

A nyugati szövetségi rendszer Ukrajna 1991-es függetlenné válása óta több különböző biztonsági együttműködési kezdeményezéssel dolgozik, amelyek középpontjában a védelmi reform, a védelmi tervezés és a kapacitásépítés áll.² A nyugati szövetségesek a Krim 2014-

¹ Citatum 2024.

² Hood 2022.

es orosz annektálását és a kelet-ukrajnai válságot követően az ukrán kormány kérésére jelentősen fokozták katonai, valamint gazdasági támogatásukat. A nyugati országok számára létfontosságú Ukrajna szuverenitása és területi integritása, melynek egyik jelentős manifesztációja az ukrán fegyveres erőknek nyújtott katonai támogatás. A 2022-es orosz invázióig ez a támogatás nagyrészt az ukrán hadsereg kiképzésének formájában történt meg, mind a NATO által vezetett, mind pedig kétoldalú programok keretén belül, melyhez sorolhatjuk például az Egyesült Királyság Orbital műveletét,³ valamint a nem halálos eszközök biztosítását.⁴ Az Orbital műveleten belül az Egyesült Királyság célja, hogy felkészítse az ukrán fegyveres erők tagjait a különböző körülmények közötti harcra, valamint katonai egységeit megfeleltesse a NATO-tagállamok szabványainak.

A Trump-kormányzat 2018-tól kezdve jelentős védelmi célú fegyverzetet biztosított Ukrajna számára, amikor jóváhagyta a Javelin páncéltörő rakéták átadását.⁵ Az oroszok 2022 elején nagy létszámú katonai erőt sorakoztattak fel a Krímben és a keleti ukrán határon, ami további nyomást gyakorolt a nyugati nemzetekre, hogy növeljék az országnak nyújtott támogatást. Közülük többen – köztük az Egyesült Királyság és a balti államok is – elkezdtek védelmi célú halálos fegyvereket szállítani Ukrajnának.⁶

Ukrajna katonai támogatása elengedhetetlen lépés volt a Nyugat számára annak érdekében, hogy az ország mint szuverén állam fennmaradjon, valamint megtarthassa saját nemzeti területét. Kétségtelen, hogy az ország már régen vereséget szenvedett volna, ha nem kapja meg a nyugati fegyverszállítmányokat.⁷ Ez azonban akarva-akaratlanul magában hordozhatja a nem szándékos és ellenőrizhetetlen eszkaláció kockázatát.

Amikor az Oroszországi Föderáció 2022. február 24-én megtámadta Ukrajnát, megsértette az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 2. cikkelyét,⁸ azaz megszegte az erőszak alkalmazásának tilalmát. Ukrajna önvédelemhez való joga az orosz agresszióval szemben a szükséges és arányos mértékben valósult meg, miközben az ENSZ Biztonsági Tanácsa nem képes eleget tenni a világbéke fenntartásával kapcsolatos felelősségének. Az ENSZ Közgyűlése egyértelmű agresszióknak minősítette az orosz inváziót, ami érvényteleníti a harmadik államok pártatlansági kötelezettségét.⁹ Ez a tényállás kizárja a semlegesség klasszikus elvére való hivatkozást, ami végső soron a támadó és a védekező egyenlő bánásmódját vonná maga után. A nemzetközi jog egyértelmű abban a kérdésben is, hogy egy harmadik ország hivatalos hadviselő féllé válik-e azáltal, hogy segítséget nyújt egy megtámadott államnak: a válasz *nem*, amennyiben a fegyveres erői nem avatkoznak be az adott ország területén, vagy amennyiben nem lépnek be hivatalosan a hadviselő felek valamelyikének területére, vagy az indított fegyveres konfliktus hivatalosan nem meghirdetett háború.¹⁰

A valóságban a formális jogi helyzet kevésbé fontos, mint az, hogy a nyugati fegyverszállítmányokat az orosz vezetés végső soron minek tekinti. Vlagyimir Putyin orosz elnök saját döntése az, hogy miként értelmezi a konkrét fegyverszállításokat, illetve hogy kiket tekint ellenfélnek.¹¹

³ Operation ORBITAL... 2020.

⁴ Mills 2022.

⁵ Miller 2018.

⁶ Hill 2022.

⁷ Orbán 2022.

⁸ 1956. évi I. törvény.

⁹ Pamuk–Landay 2022.

¹⁰ Kende et al. 2018.

¹¹ Lahl 2023.

Az európai álláspont az, hogy nyilvánvalóan szükséges támogatni Ukrajnát. A vita már a kezdetek óta arról szól, hogy pontosan hogyan lehetne véghezvinni Ukrajna támogatását.¹² A cél Ukrajna túlélési esélyeinek fenntartása és az országra leselkedő veszély csökkentése, melynek során nem elhanyagolható az eszkaláció veszélyének redukálása. Gyakorlati szempontból ezért szükséges felmérni, hogy mely fegyvereket kell tétovázás nélkül szállítani, illetve melyeket kell fenntartásokkal, korlátozásokkal Ukrajna részére bocsátani.¹³

Ebben a kérdéskörben minden relatív, attól függ, hogy az ellenfél hogyan tekint rájuk, hogy az alkalmazó milyen célokra használja fel őket, és hogy az ellenfél hogyan értelmezi ezeket a célokat. Ez azt jelenti, hogy nem az egyes fegyverek feltételezett jellege határozza meg a nemkívánatos eszkalációkat, hanem inkább az, hogy az ellenfél hogyan számítja ki a háború menetére gyakorolt komplex hatásukat. Ez a felismerés nemcsak a rendelkezésre álló katonai lehetőségek elemzését kényszeríti ki, hanem különösen fontossá teszi a döntéshozatalt. Ebben a sötét zónában óvatosnak kell lenni, nehogy áldozatul essünk az ellenséges narratíváknak, amelyek szándékosan gerjesztik a hibrid hadviseléstől való félelmet. Biden amerikai elnök világosan és nyilvánosan jelezte, hogy kész hosszú távon támogatni Ukrajnát anélkül, hogy Oroszország és a Nyugat közvetlen konfliktusba bocsátkozna egymással. Ezzel az amerikai elnök egy célzott deeszkalációs jelzést küldött Putyinnak, melyből jól kiolvasható, hogy Oroszország területi biztonsága sértetlen marad.¹⁴

KATONAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS UKRAJNÁNAK AZ OROSZ INVÁZIÓT KÖVETŐEN

Az Ukrajnának nyújtott katonai segítségnyújtást túlnyomórészt az *Ukrajna Védelmi Kapcsolattartó Csoport*¹⁵ és a *Nemzetközi Adományozói Koordinációs Központ*¹⁶ koordinálja.

A NATO a háború kitörését követően támogatta a segítséget nyújtó szövetségeket, emellett elősegítette a humanitárius segélyek eljuttatását az országba. A NATO azonban egy védelmi szövetség, amely nem rendelkezik saját katonai eszközökkel (néhány légi korai előrejelző repülőgép kivételével), és világosan kijelentette, hogy a kétoldalú védelmi segítségnyújtás révén tudja támogatni Ukrajnát háborújának megvívása során. A NATO azzal segíti az orosz agresszió elleni védekezést, hogy koordinálja az ukrán segítségkéréseket, illetve támogatja a szövetségeket a humanitárius és nem halálos segélyek nyújtásában. A NATO-n keresztül a szövetségesek több mint 640 millió eurót (kb. 700 millió USD) ajánlottak fel Ukrajna kritikus szükségleteinek kielégítésére, beleértve a hideg időjárás elleni ruházatot, testpáncélokat, üzemanyag-ellátmányt, szállítójárműveket, kommunikációs eszközöket,

¹² EU response to Russia's war... 2024.

¹³ Frederick et al. 2023.

¹⁴ Lahl 2023: i. m.

¹⁵ Az Ukrajna Védelmi Kapcsolattartó Csoport (Ukrainian Defense Contact Group, UDCG), egy körülbelül 50 nemzetet tömörítő koalíció, amely havonta ülésezik, hogy megvitassa Ukrajna biztonsági szükségleteit. Az első ülésre 2022 áprilisában került sor. Az első találkozó óta a részt vevő UDCG-országok együttesen több mint 95 milliárd dollár értékű biztonsági támogatást nyújtottak Ukrajnának (2024. április 24.). Lopez 2024.

¹⁶ Az Egyesült Királyság a partnerországokkal együtt 2022 áprilisában létrehozta a Nemzetközi Adományozói Koordinációs Központot (IDCC) az Egyesült Államok Európai Parancsnokságának főhadiszállásán Stuttgartban, hogy „biztosítsa, hogy a nemzetközi közösség Ukrajnának nyújtott katonai segélye a lehető legjobban koordinált és hatékony legyen”. A 30 ország több mint száz katonájából álló IDCC feladata, hogy Ukrajna fegyverkezési kéréseit intézze, koordinálja a szövetségesek válaszát, és biztosítsa a felszerelések Ukrajnába való eljuttatását (2024. április 24.). Vergun 2023.

aknamentesítési felszerelést és orvosi ellátást.¹⁷ (Az adatok a 2024. március 21-ei állapotot tükrözik.) A NATO, mivel Ukrajna nem tagállam, nem fog csapatokat telepíteni az ország területére, továbbá a NATO-szövetségesek kizárták a repüléstilalmi övezet bevezetését is, mivel az közvetlen konfliktust eredményezhetne Oroszországgal.¹⁸

Az EU az *Európai Békekereten* (European Peace Fund) keresztül nyújt katonai segítséget Ukrajnának, beleértve halálos fegyvereket is. Ez az első alkalom, hogy az EU közvetlenül uniós forrásokból finanszíroz katonai segítséget egy harmadik ország számára. Az Európai Békekeret segítségével az EU 2022 és 2024 között 11,1 milliárd eurót mozgósított azzal a céllal, hogy támogassa az ukrán fegyveres erőket. A háború kitörését követően elindította az *EUMAM Ukrajna* misszióját, melynek célja az ukrán fegyveres erők képességeinek és rezilienciájának megerősítése, valamint a polgári lakosság védelme a folyamatban lévő orosz katonai agresszióval szemben. A misszió során több mint 40 ezer ukrán katonát képeztek ki az ukrán fegyveres erők részére. A támogatások halált okozó és halált nem okozó katonai felszereléseket és készleteket biztosítanak az ukrán fegyveres erők számára, a felszerelések és készletek – például egyéni védőeszközök, elsősegélynyújtó felszerelések, üzemanyagok, lőszer és rakéták – biztosítását hivatottak finanszírozni.¹⁹ (Az adatok a 2024. június 19-ei állapotot tükrözik.)

Ahogy az ukrajnai konfliktus egyre mélyült, úgy változott a felajánlott, majd az ukrán haderő számára rendelkezésre bocsátott fegyverek típusa is. A légvédelem továbbra is prioritást élvez, csakúgy, mint a lőszerellátás.²⁰ A NATO úgy véli, hogy az Egyesült Államok folyamatos katonai támogatásának biztosításában bekövetkezett késedelmek befolyásolták Ukrajna védelmi képességét,²¹ és az orosz erők ezt követően taktikai előnyre tettek szert Kelet-Ukrajnában.²²

A nyugati országok inkább az Ukrajnának 2023 júliusára ígért hosszú távú biztonsági garanciák gyakorlati megvalósítása felé fordultak.²³ E tervek középpontjában a modern felszerelések folyamatos biztosítása, a hosszú távú *képességfejlesztés* és az ukrán védelmi ipari bázis megerősítése áll, amely a fegyvergyártás terén a nagyobb önellátás elérésének eszköze lehet.²⁴

HOSSZÚ TÁVÚ KÉPESSÉGKOALÍCIÓK

„Tudom, hogy a támogatásban bekövetkezett komoly késedelmek súlyos következményekkel jártak a harctéren” – mondta Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára, amikor 2024. április 29-én látogatást tett Kijevben.²⁵ A G7-eknek 2023 júliusában a biztonsági garanciákról szóló közös nyilatkozatával összhangban Ukrajna hosszú távú biztonságának garantálása egyre nagyobb hangsúlyt kap a csoportban. A képességkoalíciók nem csupán Kijev azonnali prioritásait igyekeznek kezelni, hanem Ukrajna számára koherens jövőbeli képességeket is biztosítanak. Az amerikai és az ukrán kormány együttesen arra törekszik, hogy egy erős és

¹⁷ NATO's response to... 2022.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Consilium 2024.

²⁰ Mills 2024, 9.

²¹ Secretary Antony J. Blinken... 2024.

²² Russian Offensive Campaign... 2024.

²³ Mills 2024: i. m. 9.

²⁴ Uo.

²⁵ Martin 2024.

önálló ukrán védelmi ipari bázist hozzon létre, amely magában foglalja Ukrajna innovatív kultúráját, anyagot biztosít a sürgős katonai szükségletek kielégítésére, és hozzájárul Ukrajna hosszú távú biztonságához és gazdasági sikeréhez.²⁶

Az Ukrajna Védelmi Kapcsolattartó Csoport égisze alatt eddig nyolc képességkoalíciót hoztak létre.²⁷

Légierő koalíció

A koalíció célja az ukrán pilóták, karbantartók és a támogató személyzet kiképzése a negyedik generációs F–16-os vadászpilóta gépek használatára, kiszolgálására,²⁸ mivel Ukrajna a jövőben az F–16-os repülőgépeken alapuló harci légierőt szeretne létrehozni. A légierő-koalíciót az USA, Dánia és Hollandia vezeti.²⁹ A koalíció a szükséges infrastruktúra és karbantartás biztosításával támogatja Ukrajnát a teljes F–16-os képesség kialakításában. A hosszabb távú cél egy teljes körű ukrán légierő kiépítése. A negyedik generációs repülőgépekre vonatkozó alapfokú képzést az Egyesült Királyság biztosítja az ukrán pilóták számára.³⁰ A további kiképzés Dániában és az Egyesült Államokban zajlik majd,³¹ 2023 novemberében pedig Románia is megkapta az első F–16-os vadászpilóta gépeit, melyekkel szintén az ukrán pilóták kiképzését segítik elő.³²

Dánia, Belgium, Hollandia és Norvégia kötelezettséget vállaltak az F–16-os repülőgépek rendelkezésre bocsátására. Celeste A. Wallander, az Egyesült Államok nemzetközi biztonsági ügyekért felelős védelmi miniszterhelyettese 2024. január 23-án azt nyilatkozta, hogy „[k]oalícióként azon dolgozunk, hogy az F–16-os programmal 2024-re biztosítsuk Ukrajna számára a kezdeti műveleti képességet, amely képzett pilótákat, de emellett képzett karbantartókat, infrastruktúrát, valamint pótalkatrészek és lőszerbiztosítást jelentenek”.³³

Az F–16-osok hadműveleti képességének fenntartása továbbra is aggályos. A vadászgépek felszállása rendkívül nehézkes, mivel a bázisok az orosz támadások elsődleges célpontjai lesznek, magukat a gépeket az orosz légvédelmi rendszerek felismerik, továbbá a javításuk is kihívást jelent, valamint az Ukrajnában lévő rossz minőségű kifutópályák használata is „szabotálhatja” a kényes repülőgépeket. A szovjet gépek kevesebb odafigyelést igényeltek, míg az F–16-osok esetében folyamatos ellenőrzésre és karbantartásra van szükség a gépek harci alkalmazásának érdekében.³⁴

Integrált lég- és rakétavédelmi koalíció

A koalíció célja egy NATO-kompatibilis földi légvédelmi rendszer létrehozása, amely felváltja a jelenleg Ukrajna-szerte működő *ad hoc* rendszereket. A koalíció 2023 decemberében tartott első ülésén három munkacsoportot hoztak létre, amelyek a parancsnoki struktúrára, magukra a rendszerekre és a kiképzésre összpontosítanak. A Franciaország és Németország által

²⁶ Fact Sheet: The White House Announces... 2023.

²⁷ Martin 2024: i. m.

²⁸ Easton–Mackintosh 2023.

²⁹ Denmark will take on co-lead role... 2023.

³⁰ Shapps 2023a.

³¹ Denmark Confirms Transfer... 2024.

³² Románia megkapta az első F–16-osokat... 2023.

³³ Assistant Secretary of Defense... 2024.

³⁴ Melkozerova et al. 2024.

vezetett integrált lég- és rakétavédelmi koalícióban jelenleg 20 nemzet vesz részt, melynek célja, hogy NATO-kompatibilissá tegye Ukrajna lég- és rakétavédelmét.³⁵ Ukrajna továbbra is kéri a NATO-országokat, hogy további légvédelmi rendszereket juttassanak el részükre, mivel az orosz erők folyamatosan támadják az ukrainai kritikus infrastruktúrát. Az ukrán miniszterelnök ezért további Patriot-ütegeket kért a NATO-államoktól (a típus már bizonyított azzal, hogy képes volt elfogni a Kinzsal hiperszonikus rakétákat is).³⁶

Aknamentesítési koalíció

A Litvánia által vezetett, 25 nemzetet tömörítő koalíció célja a meglévő és jövőbeli aknamentesítési segítségnyújtás összehangolása és koordinálása, valamint az ukrán csapatok felszerelése, többek között távoli detonációs rendszerekkel, és körülbelül 2800 ukrán katonák kiképzése a 2024-es év végéig.³⁷ E célok támogatása érdekében létrehoznak egy célzott aknamentesítési alapot, amely lehetővé teszi a megfelelő felszerelések beszerzését és a képzés biztosítását.

Henrik Faerch, a dán Damasec Global Group aknamentesítési vállalat vezérigazgatója tavaly azt mondta, hogy Ukrajna aknáktól és fel nem robbant robbanószerkezetektől való megtisztítása „a modern hadviselés történetének legnagyobb konfliktus utáni kihívása” lesz, és „nem hasonlít” semmilyen korábbi konfliktushoz.³⁸ Elemzők hangsúlyozzák, hogy Oroszország hatalmas kiterjedésű gyalogsági harcjármű és élőerő elleni aknamezőket telepített Ukrajna tucatnyi régiójában, többek között Csernyihiv, Dnyipropetrovsk, Donyeck, Harkiv, Herszon, Luhanszk, Mikolajiv, Szumszk és Zaporizsja környékén.³⁹

Tüzérségi koalíció

A koalíció 23 országot foglal magában, melyet Franciaország és az Egyesült Államok vezet, és amelynek célja, hogy kielégítse Ukrajna tüzérségének lőszerigényét, és tüzérségi eszközöket szállítson részére.⁴⁰ A 2024. január 18-án létrehozott koalíció célja, hogy rövid távon növelje Ukrajna tüzérségi kapacitását, miközben partnereket keresnek a 72 Caesar típusú 155 mm-es önjáró löveg 2024-ben történő beszerzésének társfinanszírozására,⁴¹ beleértve a kiképzés és a löszerek költségeit is. Franciaország már kötelezettséget vállalt 12 ilyen rendszer megvásárlására, ennek során 50 millió eurót költött az eszközök beszerzésére.⁴²

A tüzérségi harcok az orosz–ukrán háború egyik fő jellemzőjének bizonyultak, amelyek során mindkét fél naponta több ezer lövedéket lőtt ki a másik fél erőinek, infrastruktúrájának, ellátási pontjainak pusztítása érdekében. A NATO-országok az elmúlt két évben tüzérségi eszközök egész garmadáját bocsátották Ukrajna rendelkezésére, köztük a BAE Systems M777 155 mm-es vontatott tarackját, a Nexter által kifejlesztett kerek Caesar és a Krauss-Maffei Wegmann lánctalpas Panzerhaubitze 2000-ét.⁴³

³⁵ Osborne 2023.

³⁶ Martin 2024: i. m.

³⁷ Uo.

³⁸ Johnson 2023.

³⁹ Uo.

⁴⁰ Ruitenberg 2024.

⁴¹ Mills 2024: i. m. 9.

⁴² Martin 2024: i. m.

⁴³ Ruitenberg 2024: i. m.

Tengerbiztonsági koalíció

Az Egyesült Királyság és Norvégia a tengeri képességekkel foglalkozó koalíció élére állt, amelynek célja, hogy fejlessze Ukrajna haditengerészeti képességeit, valamint megerősítse az ország partjai mentén és a Fekete-tengeren megvalósuló katonai műveleti képességet.⁴⁴ Ez magában foglalja hajók, járművek, képzés és infrastruktúra biztosítását. A koalíció rövid távon megerősítené a fekete-tengeri ukrán tengeri haderőt az Egyesült Királyság Királyi Haditengerészetének két Sandown-osztályú aknaelhárító hajójával, illetve Viking páncélozott kételtű járművekkel és tengerészgyalogsági portyázó hajókkal. A program célja a NATO által alkalmazott eljárások átadása az ukrán haderő számára.⁴⁵

Információbiztonsági koalíció

Az Észtország és Luxemburg által vezetett információbiztonsági koalíció az ukrán védelmi minisztérium és a fegyveres erők biztonságos és rugalmas informatikai infrastruktúrájának fejlesztésére összpontosít. A program célja egy biztonságos és rugalmas „NATO-szabvány szerinti ICT-infrastruktúra” létrehozása, amelynek rendeltetése a fokozott harci képességek biztosítása.⁴⁶ Az egyik biztonságpolitikával is foglalkozó független elemző cég honlapja szerint „[a]ttól kezdve, hogy [Oroszország] de facto ellenőrzése alá vonta Ukrajnát, úgy tűnik, az orosz kiberoperátorok a bennfentes információkat és fenyegetéseket mind a befolyásolási műveleteik megerősítésére, mind pedig az ukrán informatikai eszközökhöz való hozzáférés megszerzésére felhasználták: a helyi ügynököket és munkatársakat, valamint az ukrán infrastruktúráról való széles körű tudásukat és hozzáférést a hírszerzési, zaklatási, felforgatási és szabotázs célú kiberműveletek megkönnyítésére használták fel”.⁴⁷ Észtország és Luxemburg már bejelentette a kezdeményezés elindításához szükséges finanszírozási alapot.⁴⁸ A koalícióhoz eddig 11 ország csatlakozott,⁴⁹ folyamatosan bővül, többek között Japán jelentette be 2023 decemberében, hogy csatlakozni kíván.⁵⁰

Drónkoalíció

A 2024 januárjában bejelentett drónkoalíció célja, hogy Ukrajnát több ezer drónnal lássa el, beleértve FPV-drónokat,⁵¹ amelyek hatékonyan biztosítják a nagyobb helyzetfelismerést a harctéren. A koalíciót Lettország és az Egyesült Királyság közösen vezeti.⁵² További hat ország 2024 februárjában írt alá szándéknyilatkozatot a részvételről; Kanada és Ausztrália pedig márciusban csatlakozott a koalícióhoz.⁵³

⁴⁴ Shapps 2023b.

⁴⁵ Salerno-Garthwaite 2023.

⁴⁶ Luxembourg, Estonia and Ukraine... 2023.

⁴⁷ Levite 2023.

⁴⁸ Luxembourg, Estonia and Ukraine... 2023: i. m.

⁴⁹ Led by Estonia and Luxembourg... 2024.

⁵⁰ Japan's support for Ukraine... 2023.

⁵¹ Az FPV-drónok repülés közben egy fedélzeti kamera segítségével élő adást közvetítenek a speciális szemüvegre, mobiltelefonra vagy táblagépre. FPV-üzemmódban a pilóta csak a drón fedélzeti kamerája által közvetített videóképet nézi, magát a drónt nem látja. Ez korlátozhatja a helyzetfelismerését, és megzavarhatja tájékozódását. Előfordulhat, hogy a pilóta az ütközés elkerülése érdekében nem képes időben elmanőverezni a drónt, és ezáltal veszélyes helyzetet teremt önmaga vagy mások számára. Lásd Drónversenyzés és drónok... [é. n.]

⁵² Shapps 2024c.

⁵³ Latvia's support to Ukraine 2024.

A Center for New American Security szerint azonban bármennyire is elterjedtek a drónok, eddig egyik fél számára sem jelentettek döntő előnyt – már csak azért sem, mert a drónokkal kapcsolatos taktikák olyan gyorsan fejlődnek, hogy egyik fölényt sem tart huzamosabb ideig. „A drónok megfizethető légi kapacitást biztosítanak, de nem váltották fel a hagyományos légierőt, és egyik fél sem tud vele légi fölényt szerezni. A legtöbb légierő alapvető feladata a légi fölény megszerzése és fenntartása – azaz a légi műveletek végrehajtásának szabadsága –, amely magában foglalja az ellenséges légitámadások elleni védelmet és a támadó levegő-föld műveletek végrehajtását. A légi fölény megszerzése jellemzően az ellenfél légierejének megsemmisítését jelenti levegő-levegő harcok vagy légitámaszpontok elleni támadások révén, valamint a földi légvédelem elfojtását vagy megsemmisítését. Volt már néhány példa drónok légi harcára és kamikaze dróncsapásokra orosz bombázó légibázisok ellen, de ezek a bevetések kevésbé voltak hatékonyak. Az orosz erők a frontvonalak közelében drónok bevonásával hatékony SEAD (Suppression of Enemy Air Defenses, vagyis az ellenség légvédelmének elnyomása⁵⁴) műveleteket hajtottak végre, de Ukrajna nagy távolságú légvédelmét nem sikerült hatástalanítaniuk. Mivel egyik fél sem szerzett légi fölényt, mindketten a távrolól végrehajtható dróntámadásokra támaszkodtak.”⁵⁵ „Mindkét fél az innováció és az utánzás gyors ütemű, kétoldalú körforgásában vesz részt.”⁵⁶ „Mivel sok dróntechnológia kettős felhasználású, ebből következően könnyen megszerezhető, ami azt jelenti, hogy az innovációk gyorsan eljutnak az ellenséghez is.”⁵⁷

Páncélos koalíció

Az Ukrajna Védelmi Kapcsolattartó Csoport a 2024. január 23-i ülésén az ukrán fegyveres erők hosszú távú páncélos képességének fejlesztése érdekében létrehozott egy koalíciót, amelyet Németország vezet majd.⁵⁸ A társulás fő célja Ukrajna Leopard 2 típusú harckocsikkal történő ellátása. 2023 februárjában Németország és Lengyelország által indított közös erőfeszítés részeként Berlin megállapodott Kijevvel Leopard 2A6 típusú járművek szállításáról, Lengyelország pedig vállalta, hogy 2A4 típusú platformokat biztosít Ukrajna részére.⁵⁹

Nemzetközi Alap Ukrajna számára

A Nemzetközi Adományozói Koordinációs Központ és a Kapcsolattartó Csoport mellett 2022 áprilisában több szövetséges ország – az Egyesült Királyság vezetésével – létrehozta az Ukrajnáért Nemzetközi Alapot (IFU), hogy koordinálja a katonai felszerelések harmadik országoktól és/vagy közvetlenül a hadiipartól történő beszerzését és Ukrajnába szállítását.⁶⁰ Az IFU egy olyan finanszírozási mechanizmus, amely a nemzetközi partnerek pénzügyi hozzájárulásait használja fel arra, hogy Ukrajna számára prioritást élvező katonai felszereléseket szerezzen be. Ez biztosítja Ukrajna folyamatos – halálos és nem halálos – eszközökkel történő katonai támogatását 2024-ig és azon túl. Az alapot az Egyesült Királyság védelmi minisztériuma kezeli az Egyesült Királyságból, Norvégiából, Hollandiából, Dániából,

⁵⁴ Lükő 2000.

⁵⁵ Pettyjohn 2024.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ Assistant Secretary of Defense... 2024: i. m.

⁵⁹ Germany, Poland reach agreement... 2023.

⁶⁰ Fund for Ukraine (IFU) 2024.

Svédországból és Litvániából álló végrehajtó testület nevében. Ezek a partnerek, valamint Izland, Ausztrália és Új-Zéland eddig több mint 900 millió fontot ajánlottak fel az alapnak.⁶¹

A hosszabb távú cél elősegíteni azt, hogy Ukrajna ne az egyes országok saját készleteiből történő adományozásból szerezzen be haditechnikai eszközöket, hanem közvetlenül a hadiipartól vásároljon a harc megvívásához számára elengedhetetlen technikát.⁶²

FŐBB KATONAI TÁMOGATÓK

Ebben az alfejezetben az Ukrajnát legnagyobb mértékben támogató országokat mutatom be.

A NATO és az EU

A NATO mint szövetség egyértelműen kiállt Ukrajna politikai támogatása mellett, és teljes mértékben támogatja az egyes szövetségesek kétoldalú katonai segítségnyújtását. A NATO segít az ukrán kormány kéréseinek koordinálásában, és támogatja a humanitárius és nem halálos kimenetelű segélyek eljuttatását.⁶³

A NATO-szövetségesek 2022-ben egy hosszú távú, tartós támogatást nyújtó csomagról állapodtak meg Ukrajna számára.⁶⁴ Ezt a többéves programot később a 2023. júliusi vilniusi csúcstalálkozón is tárgyalták, majd 2024 áprilisában a NATO külügyminiszterei megállapodtak abban, hogy megvizsgálják, miként vállalhatna nagyobb szerepet a Szövetség a katonai segítségnyújtás koordinálásában.⁶⁵

Az Európai Unió az *Európai Békefenntartási Eszközön* (EPF)⁶⁶ keresztül nem halálos és halálos fegyvereket és kiképzést biztosít Ukrajna számára. Története során ez az első alkalom, hogy az Unió jóváhagyta halálos fegyverek szállítását egy harmadik országnak.⁶⁷ Eddig az EU az EPF-keretből 11,1 milliárd euróval támogatta Ukrajnát, melyből ötmilliárd eurót 2024 márciusában fogadtak el. A megállapodás létrehozza az *Ukrajna Támogatási Alapot*, amely az EU-költségvetésen kívüli EPF része, és amelyből a tagállamoknak részben visszatérítik az Ukrajnának biztosított fegyverek árát.⁶⁸

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság az Egyesült Államok és Németország mellett az egyik vezető támogatója Ukrajnának, 2022 februárja óta 12,5 milliárd font támogatást ígért az országnak, amelyből 7,6 milliárd font katonai támogatás.⁶⁹ Ebből hárommilliárd fontot 2024–2025-ben fordítanak támogatásra.⁷⁰

Az Egyesült Királyság halálos és nem halálos fegyvereket, többek között harcokocsikat, légvédelmi rendszereket és nagy hatótávolságú precíziós csapásmérő rakétákat biztosít

⁶¹ Uo.

⁶² Mills 2024: i. m. 10.

⁶³ Relations with Ukraine... 2024.

⁶⁴ 2022 NATO Summit... 2022.

⁶⁵ Press conference... 2024.

⁶⁶ EU 2024.

⁶⁷ Trenkov-Wermuth 2022.

⁶⁸ Barigazzi 2024.

⁶⁹ Defence Spending Volume 748... 2024.

⁷⁰ Mills 2024: i. m. 10.

Ukrajna számára. Bár az Egyesült Királyság kötelezettséget vállalt ukrán pilóták kiképzésére, azonban harci vadászgépeket nem biztosít számukra.⁷¹

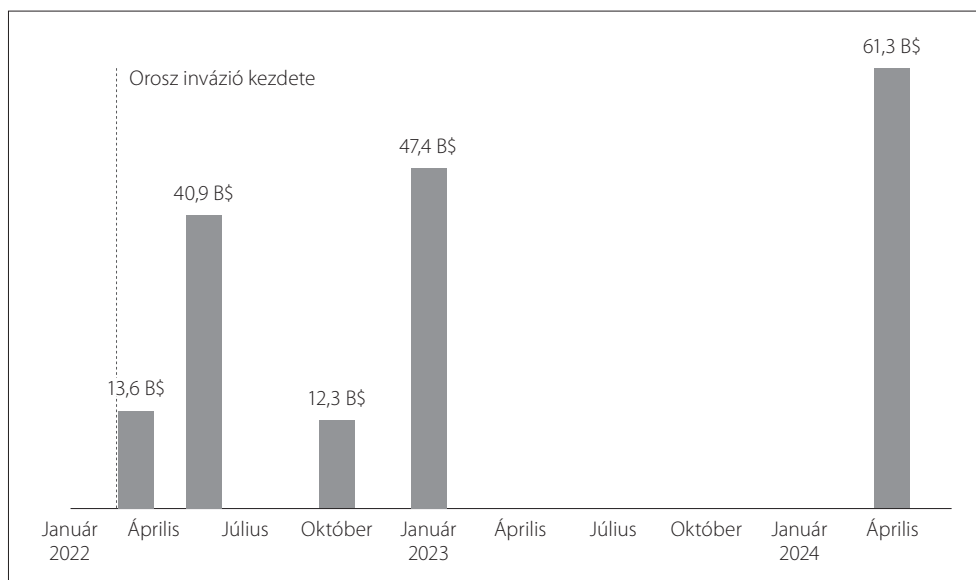
Az ország egy kiképzési programnak (Operation Interflex) is otthont ad, amelyet több szövetséges is támogat. Eddig több mint 30 ezer ukrán személyt képeztek ki, és a cél, hogy 2024 közepéig további tízezer főt készítsenek fel várható feladataikra.⁷²

Az Amerikai Egyesült Államok stratégiája és támogatói szerepköre

Szükséges és elengedhetetlen külön megvizsgálunk az Amerikai Egyesült Államok szerepét is, mivel az USA nyújtja a legnagyobb katonai segítyt az ukrán kormány és haderő részére.

A háború kezdete óta az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa öt olyan törvényjavaslatot szavazott meg, amelyek révén folyamatos támogatást nyújtott Ukrajnának, és amelyek közül a legutóbbit 2024 áprilisában fogadták el. Az ezen törvényjavaslatok szerinti teljes költségvetési felhatalmazás ezzel elérte a 175 milliárd dollárt.⁷³

Fontos megjegyezni, hogy a 175 milliárd dolláros összegből csak 107 milliárd dollár segíti közvetlenül az ukrán kormányt. A fennmaradó összeg nagy része az ukrainai háborúval kapcsolatos különböző amerikai tevékenységeket finanszírozza, és egy kis részük a régió más érintett országait is támogatja (lásd 1. ábra).

1. ábra Az amerikai támogatások mértéke⁷⁴

⁷¹ Uo.

⁷² Shapps–Sunak 2023.

⁷³ Masters–Merrow 2024.

⁷⁴ Uo.

A legutóbbi finanszírozási szintek az amerikai kormányzat által bejelentett két új, jelentős támogatási csomagot tükrözik, miután a Kongresszus több hónapos késedelem után, 2024 áprilisának végén jóváhagyta az Ukrajnának szánt 61,3 milliárd dolláros pénzügyi csomagot.⁷⁵

Az Egyesült Államok stratégiája az ukrajnai háborúban arra irányul, hogy Kijev számára elegendő támogatást nyújtson ahhoz, hogy a konfliktus Moszkva stratégiai vereségével végződjön. Ez a megközelítés jellemző a Biden-kormányzat globális stratégiájára, amely kevésbé összpontosít a kinetikus műveletekre, és inkább a szövetségesekre és meghatalmazottakra támaszkodik. A stratégia azt is felvállalja, hogy Ukrajna egyes részei orosz kézre kerülhetnek.⁷⁶

A háború kitérőesekor az amerikai politikai döntéshozók közül többen is őszintén nyilatkoztak arról, hogy mi az elsődleges céljuk az ukrajnai háborúban. Lloyd Austin amerikai védelmi miniszter 2022 áprilisában azt mondta újságíróknak: *„Azt akarjuk, hogy Oroszország olyan mértékben gyengüljön meg, hogy ne legyen képes olyan dolgokat tenni, amiket Ukrajna lerohanásával tett. Már most is nagy katonai veszteségeket könyvelhet el. És azt akarjuk, hogy ne legyen képes arra, hogy ezen képességét gyorsan reprodukálja.”*⁷⁷ Néhány nappal később egy másik tisztviselő még tömörebben foglalta össze az amerikai gondolkodásmódot, mondván, Washington azt akarja, hogy *„ez az invázió egy stratégiai kudarcot okozzon Oroszország számára”*.⁷⁸ A jelenlegi amerikai stratégia tehát egyértelmű: a Biden-kormányzat elegendő támogatást kíván nyújtani ahhoz, hogy Kijev megakadályozhasson egy orosz győzelmet, amely ezáltal hozzájárul az amerikaiak előnyszerzéséhez az amerikai–orosz stratégiai versenyben.⁷⁹

A háború előestéjén az amerikai hírszerzés még úgy becsülte, hogy az ukrán ellenállás a túlerőben lévő orosz tüzerővel szemben hamar összeomlik.⁸⁰ Ezen értékelés miatt Washington többé-kevésbé három célt tűzött ki maga elé az ukrán konfliktussal kapcsolatban: elkerülni a közvetlen katonai konfliktust Oroszországgal, teljesíteni a kötelezettségvállalásait a NATO-szövetségesek felé, valamint segítséget nyújtani Ukrajnának, abból a célból, hogy elkerülje a gyors harctéri vereséget.⁸¹

A segítségnyújtás a kezdeti időkben ennek megfelelően szerény volt, és főként védelmi fegyverekből, lőszerből és páncéltartóból állt. A teljesség igénye nélkül: 800 Stinger légvédelmi rendszer, 2000 Javelin, 1000 könnyű páncéltörő fegyver és 6000 AT–4 páncéltörő rendszer, 100 taktikai pilóta nélküli légi rendszer, 100 gránátvető, 5000 puska, 1000 pisztoly, 400 géppuska és 400 sörétes puska, több mint 20 millió lőszer kézfegyverekhez, gránátvetőkhöz és aknavetőkhöz, 25 ezer darab testpáncéltartó és 25 ezer sisak.⁸² A Biden-adminisztráció habozott, tartva attól, hogy Moszkva válaszlépéseket fog tenni a fejlett fegyverek szállítására, illetve hogy az amerikai lőszer a feketepiacon kötnek ki.⁸³

Az amerikai vezetés gondolkodása akkor változott meg, amikor az orosz erőknek 2022. április elején nem sikerült elfoglalniuk Kijevet. Washington elkezdett fejlettebb fegyvertetet küldeni Ukrajnának, például M777-es páncéltörő löveget, valamint biztosította a mű-

⁷⁵ Remarks by President Biden... 2024.

⁷⁶ Hirsh 2023.

⁷⁷ Ryan–Timsit 2022.

⁷⁸ Bertrand et al. 2022.

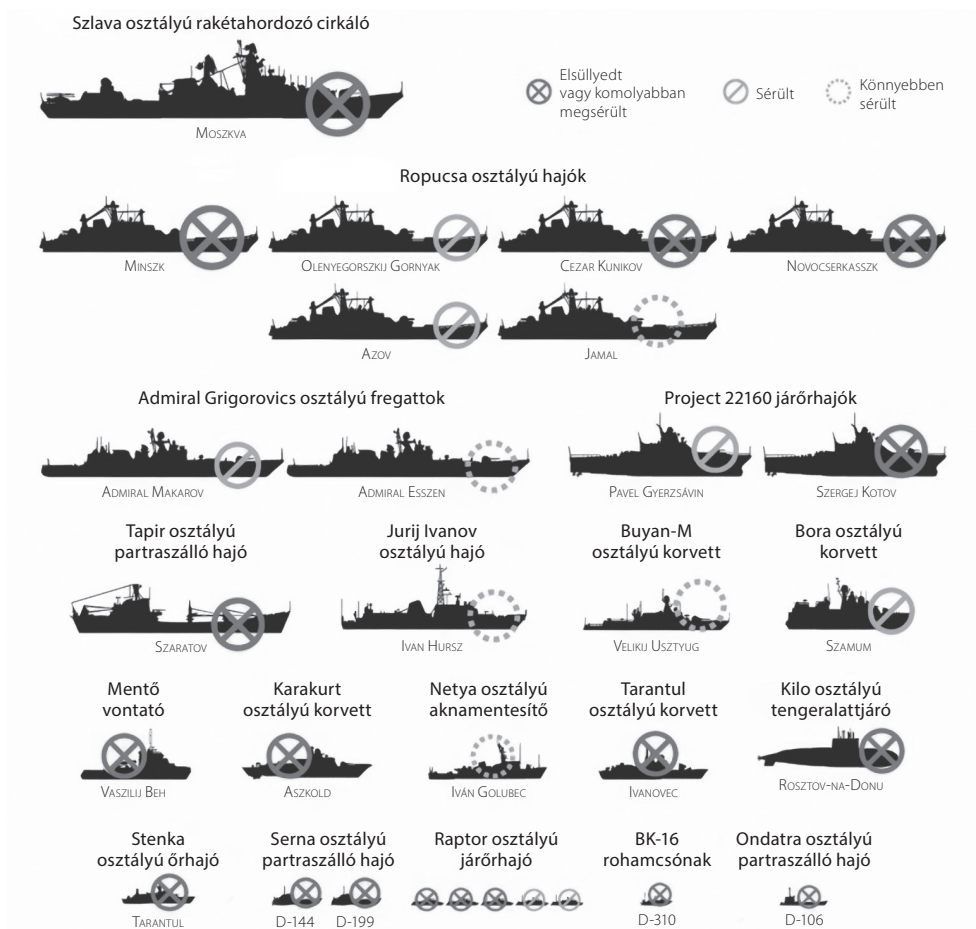
⁷⁹ Coffey–Rough 2024.

⁸⁰ Thompson 2023.

⁸¹ Giles 2022.

⁸² Fact Sheet on U.S. Security... 2022.

⁸³ Cooper–Sanger 2022.

2. ábra Az ukrán haderő által megrongált orosz hadihajók⁸⁴

ködtetésükhöz szükséges kiképzést.⁸⁵ Ezt követően pedig felhatalmazva érezte magát, hogy tovább lépjen, és például nagy mozgékonyaságú tüzérségi rakétarendszereket (HIMARS) biztosítson Ukrajna részére, amelyek nagyobb távolságból és nagyobb pontossággal képesek a célpontokat elpusztítani.⁸⁶

A 2024-es amerikai stratégiát már a bátorság jellemzi, e szerint 2024 ősze és 2025 tavasza között célja az ukrán hadsereg feltöltése, utánpótlása és kiképzése támadó műveletekre. Ez magában foglalja a nagy hatótávolságú lövegek – többek között az ATACMS 300 kilométeres változatának – használatát, további, az Egyesült Királyságból, Franciaországból és Németországból származó, levegőből indítható cirkálórakétákat, több gyalogsági harcjárművet és harckocsikat, aknamentesítési és műszaki felszerelést, az F-16-osok megérkezését és a hozzájuk tartozó lőszereket, valamint a 155 mm-es tüzérségi és 120 mm-es aknavető

⁸⁴ Uo. 5

⁸⁵ Vergun 2022.

⁸⁶ Ash 2022.

lövédékeket. Ezzel párhuzamosan az USA-nak és szövetségeseinek folytatnia kell az ukrán katonák tízezreinek kiképzését, beépítve az ukrán ellentámadást megelőzően 2023 nyarán végrehajtott kiképzési missziók tanulságait. Ebben az Egyesült Királyság az élen jár a korábban már említett Operation Interflexszel.⁸⁷

Az amerikai stratégia további eleme lehetővé tenni Ukrajnának, hogy folytassa a Krím visszafoglalására tett kísérleteit. A Nyugat célja, hogy az orosz haditengerészet ne érezhesse magát biztonságban a Fekete-tengeren, továbbá, hogy elvágja az Oroszországi Föderációt a Krím-félszigettel összekötő kulcsfontosságú ellátási útvonalakat, miközben Ukrajna 2024 végén és 2025 elején felkészül a támadó műveletekre.⁸⁸

Vannak azonban határai annak, amit Washington tud és akar is nyújtani Ukrajna számára. (Az Amerikai Egyesült Államok például habozott, hogy az ATACMS ballisztikus rakétákat Ukrajna részére bocsássa, mivel azok 300 km-es hatótávolságukkal közvetlenül elérhetik Oroszországot. Végül Ukrajna nagyjából 20-40 darabot kapott.⁸⁹) Ami talán a legfrusztrálóbb Ukrajna számára, hogy az amerikaiak és szövetségeseik késlekedve szállítottak olyan rendszereket, amelyek növelnék az ukrán haderő védelmét, az ukrán hadsereg csapásmérő erejét és hatékonyságát. Ezek közé sorolhatóak a modern harcászati eszközök, mint például a harckocsik és vadászgépek.⁹⁰

Amerika Ukrajna-stratégiája jól tükrözi az amerikai gondolkodásmódot: Washington kerüli a közvetlen katonai beavatkozást, ehelyett csak olyan népeknek és államoknak biztosít katonai támogatást, amelyek bizonyítják, hogy akarják és képesek is megvívni saját csatáikat. Ezzel az Egyesült Államok látszatra tudatosan csökkenti befolyását a konfliktusok rendezésére és nagyobb mértékben támaszkodik a szövetségesekre és partnerekre.⁹¹

A háború nagy részében Biden kritikusan azzal vádolták az amerikai kormányt, hogy túl lassan fegyverezte fel az ukránokat a legfejlettebb haditechnikai eszközökkel, mint például M1A1 Abrams harckocsikkal, nagy hatótávolságú precíziós tüzérséggel, illetve az F-16-os vadászrepülőgépekkel.⁹² Maga Zelenszkij egy 2023. júliusi interjúban azt mondta, hogy a késedelmek *„időt adtak Oroszországnak arra, hogy minden földünket elaknátsa, és több védelmi vonalat építsen ki”*.⁹³

BEFEJEZÉS

A hidegháború vége óta Európa még soha nem volt ilyen közel egy teljes körű, több országot is érintő háborúhoz. Geostratégiaiilag Putyin nem engedheti meg magának, hogy haderejével csak Ukrajnára összpontosítson, mivel az Oroszországi Föderáció határai elnyújtottak, illetve a belföldi problémák is jelentősek. Ebből kifolyólag Moszkvának nincs más lehetősége, mint hogy kellő körültekintéssel alkalmazza hadseregét. Mind az orosz, mind pedig az ukrán fél próbálja gyengíteni ellenfelét különböző civil célpontok ellen végrehajtott terror-támadásokkal. A konfliktus diplomáciai megoldására jelenleg nincs politikai akarat, mivel

⁸⁷ Coffey–Rough 2024: i. m.

⁸⁸ Uo.

⁸⁹ Felvételek bizonyítják... 2024.

⁹⁰ Yaffa 2022; Rathbone et al. 2022.

⁹¹ O'Brien 2022.

⁹² Hirsh 2023.

⁹³ Garrity 2023.

az ukrán fél nem hajlandó elfogadni a területi veszteségeit, az orosz fél pedig vélhetően még nem érte el a háborús céljait.⁹⁴

A korszerű hadműveletek a hadviselés sokkal igényesebb és komplexebb megközelítését igénylik az intenzív kiképzéstől, valamint a hatékony logisztikai ellátástól kezdve a műveleti koncepcióba történő különböző fegyvertípusok szinergikus integrációjáig. Ukrajnánál szükség van továbbá egy olyan rendszer létrehozására is, amely az orosz drónok és a nagy hatótávolságú rakéták elleni hatékony védekezést segíti a kritikus infrastruktúra fenntartása, valamint a polgári lakosság életének megóvása érdekében. Ehhez ambiciózus, összehangolt, átfogó katonai tervet kell létrehozni, ami viszont rövid távon nem valósítható meg. A szövetséges országok által létrehozott koalíciók ezen katonai célok megvalósítását vetíthetik előre, melynek során a társulásban részt vevő országok katonai szempontból kielégíthetik Ukrajna folyamatos fegyverigényét. Az Ukrajnának nyújtott késedelmes, szórványos segélyek azonban nem javítják az ország helyzetét. A tétovázás a veszteségek növekedéséhez vezet.⁹⁵

Katonai szempontból az agresszor, vagyis Oroszország az, akinek lehetősége van a dezskalációra, aki abban a helyzetben van, hogy szüneteltesse vagy akár leállítsa az offenzívát. Putyinnak megvan a képessége arra, hogy megoldást találjon a fegyveres háború befejezésére, azonban minden bizonnyal még nem érte el a célját, így a háború befejezése egyelőre még várat magára.⁹⁶

Ezért fel kell tennünk a kérdést, hogy a nyugati fegyverszállítások hogyan befolyásolják az Oroszországi Föderáció kulcsfontosságú céljait. Az eddigi kommunikáció szerint az Ukrajnának nyújtott bármilyen katonai támogatás elkerülhetetlenül olyan eszközléteket jelent, amelynek során Moszkvának válaszlépéseket kell eszközölnie. Ez nem feltétlenül jelentené azt, hogy diplomáciai szinten ne lehetne mindkét fél számára elfogadható megoldást találni. Ha azonban Putyin valódi célkitűzései sokkal ambiciózusabbak, és lényegében valamiféle oroszországi birodalmi reneszánszra irányulnak, akkor bármilyen tárgyalásos, kompromisszumos megoldás elfogadhatatlan az orosz fél részéről. Putyin ilyen jellegű ambícióinak letörése az európai, sőt a globális béke elsődleges feltétele.⁹⁷

A Nyugat akár a fegyverszállítványokkal, akár a nemrég megalakított koalíciók segítségével segíthet Ukrajnának fontos előrelépést tenni annak érdekében, hogy az ukrán haderő gyengíteni tudja Oroszországot a Fekete-tengeren és azon túl is, valamint a nyugati országok kijelölhetik az utat Ukrajna számára a hosszú és véres háború befejezéséhez.⁹⁸

Putyint csak úgy lehet eltéríteni a céljától, ha a Nyugat megadja Ukrajna számára azokat a kulcsfontosságú és döntő haditechnikai eszközöket, fegyvereket, amelyekkel le tudja győzni az oroszokat a csataterén.⁹⁹

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról. Jogtár. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)

⁹⁴ Ukraine Project... 2024.

⁹⁵ Lahl 2023: i. m.

⁹⁶ Frederick et al. 2023.

⁹⁷ Graham 2024.

⁹⁸ Coffey–Rough: i. m. 2024.

⁹⁹ Uo.

- 2022 NATO Summit, NATO, 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_196144.htm (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Ash, Timothy: *It's costing peanuts for the US to defeat Russia*. Center for European Policy Analysis website, 2022. 11. 18. <https://cepa.org/article/its-costing-peanuts-for-the-us-to-defeat-russia/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs Celeste Wallander Holds an Off-Camera, On-The-Record Press Briefing on the Ukraine Defense Contact Group Meeting. U.S. Department of Defense, 2024. 01. 23. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/3653743/assistant-secretary-of-defense-for-international-security-affairs-celeste-walla/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Barigazzi, Jacopo: *EU cash for Ukraine: The bloc agrees on a €5B weapons fund*. Politico, 2024. 03. 13. <https://www.politico.eu/article/eu-cash-ukraine-bloc-agree-5-billion-euro-weapon-fund/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Bertrand, Natasha et al.: *Austin's assertion that US wants to 'weaken' Russia underlines Biden strategy shift*. CNN, 2022. 04. 25. <https://edition.cnn.com/2022/04/25/politics/biden-administration-russia-strategy/index.html> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Citatum: Winston Churchill (64 idézet). https://www.citatum.hu/szerzo/Winston_Churchill (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Coffey, Luke – Rough, Peter: *A Strategy of Courage: The Next Phase of the Russia-Ukraine War*. Hudson Institute, 2024. 04. 11. <https://www.hudson.org/defense-strategy/strategy-courage-next-phase-russia-ukraine-war-peter-rough-luke-coffey> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Consilium: Európai Békekeret. Európai Tanács, 2024. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/#military> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Cooper, Helene – Sanger, David E.: *U.S. warns of grim toll if Putin pursues full invasion of Ukraine*. The New York Times, 2022. 02. 05. <https://nyti.ms/3nKW5f9> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Denmark Confirms Transfer of Entire F-16 Fleet to Ukraine Following US F-35 Acquisition. Army Recognition, 2024. 04. 22. <https://armyrecognition.com/news/army-news/army-news-2024/denmark-confirms-transfer-of-entire-f-16-fleet-to-ukraine-following-us-f-35-acquisition> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Defence Spending Volume 748: debated on Wednesday 24 April 2024. UK Parliament, 2024. 04. 24. <https://hansard.parliament.uk/commons/2024-04-24/debates/AC5C429C-A8E0-4E77-9A53-5DADF815D155/DefenceSpending> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Denmark will take on co-lead role in international air force coalition to support Ukraine. fmn.dk, 2023. 10. 11. <https://www.fmn.dk/en/news/2023/denmark-will-take-on-co-lead-role-in-international-air-force-coalition-to-support-ukraine/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Drónversenyzés és drónok reptetése speciális szemüvegben – Élő adást közvetítő kamerás nézet (First Person View, FPV). EASA [é. n.]. <https://www.easa.europa.eu/hu/light/topics/drone-racing-and-flying-drone-goggles-first-person-view-fpv> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Easton, Adam – Mackintosh, Thomas: *Poland to send four fighter jets to Ukraine 'in coming days'*. BBC News, 2023. 03. 16. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64975770> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- EU: European Peace Facility, 2024. https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/european-peace-facility_en (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- EU response to Russia's war of aggression against Ukraine. European Council, 2024. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)

- Fact Sheet on U.S. Security Assistance for Ukraine. The White House, 2022. 03. 16. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/16/fact-sheet-on-u-s-security-assistance-for-ukraine/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Fact Sheet: The White House Announces New Actions to Strengthen Cooperation and Co-Production between U.S. and Ukraine's Defense Industrial Bases. The White House, 2023. 12. 06. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/12/06/fact-sheet-the-white-house-announces-new-actions-to-strengthen-cooperation-and-co-production-between-u-s-and-ukraines-defense-industrial-bases/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Felvételek bizonyítják: ATACMS-rakétákat használt Ukrajna az orosz hadsereg féltve őrzött bázisa ellen. Portfolio, 2024. 04. 18. <https://www.portfolio.hu/global/20240418/felveletek-bizonyitjak-atacms-raketakat-hasznalt-ukrajna-az-orosz-hadsereg-feltve-orzott-bazisa-ellen-681441> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Frederick, Bryan et al.: *Understanding the Risk of Escalation in the War in Ukraine*. RAND, 2023. 09. 21. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RBA2807-1.html (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Garrity, Kelly: *Ukrainian offensive was delayed by lack of munitions, Zelenskyy says*. Politico, 2023. 07. 23. <https://www.politico.com/news/2023/07/23/zelenskyy-ukraine-counteroffensive-zakaria-00107721> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Germany, Poland reach agreement on Leopard tank repairs for Ukraine Army. Ukrinform, 2023. 07. 25. <https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3739756-germany-poland-reach-agreement-on-leopard-tank-repairs-for-ukraine-army.html> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Giles, Keir: *The west has a duty to help defend Ukraine – and to help Russia by ensuring its defeat*. The Guardian, 2022. 02. 25. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/feb/25/ukraine-russia-defeat-military-putin> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Graham, Thomas: *What Does Putin Really Want in Ukraine?* Council on Foreign Relations, 2024. 05. 16. <https://www.cfr.org/expert-brief/what-does-putin-really-want-ukraine> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Hill, Peter: *Who supplies weapons to Ukraine?* dw.com, 2022. 02. 14. <https://www.dw.com/en/russia-ukraine-crisis-who-supplies-weapons-to-kyiv/a-60772390> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- Hirsh, Michael: *The Biden Administration Is Quietly Shifting Its Strategy in Ukraine*. Politico, 2023. 12. 27. <https://www.politico.com/news/magazine/2023/12/27/biden-endgame-ukraine-00133211> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Hood, Laura: *Ukraine got a signed commitment in 1994 to ensure its security – but can the US and allies stop Putin's aggression now?* The Conversation, 2022. 01. 21. <https://theconversation.com/ukraine-got-a-signed-commitment-in-1994-to-ensure-its-security-but-can-the-us-and-allies-stop-putins-aggression-now-173481> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- International Fund for Ukraine (IFU). Ministry of Defence, 2024. <https://www.gov.uk/guidance/international-fund-for-ukraine-ifu> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.) Japan's support for Ukraine in IT and Demining. Ministry of Defense Japan, 2023. 12. 01. <https://www.mod.go.jp/en/article/2023/12/7438513cd074eda3a141db101f6048de1a6f4fe5.html> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Johnson, Reuben: *Clearing Ukrainian land of dangerous mines, ordinance will take decades, EOD firm says*. Breaking Defense, 2023. 12. 15. <https://breakingdefense.com/2023/12/clearing-ukrainian-land-of-dangerous-mines-ordinance-will-take-decades-eod-firm-says/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Kende Tamás et al. (szerk.): *Nemzetközi jog*. Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 759–792., 815–830.
- Lahl, Kersten: *Western weapons for Ukraine: road to escalation or end of the war?* The Foundation for European Progressive Studies, 2023, 51–59. <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/06/Europe-and-the-war-in-Ukraine.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)

- Latvia's support to Ukraine. Ministry of Defence Republic of Latvia, 2024. <https://www.mod.gov.lv/en/support-ukraine#:~:text=Latvia's%20support%20to%20Ukraine&text=In%20addition%20to%20military%20support,will%20become%20even%20more%20compact> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Led by Estonia and Luxembourg, IT Coalition off to a great start. Republic of Estonia – Ministry of Defence, 2024. 03. 19. <https://www.kaitseministeerium.ee/en/news/led-estonia-and-luxembourg-it-coalition-great-start> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Levite, Ariel (Eli): *Integrating Cyber Into Warfighting: Some Early Takeaways From the Ukraine Conflict*. The Carnegie Endowment for International Peace, 2023. 04. 18. <https://carnegieendowment.org/research/2023/04/integrating-cyber-into-warfighting-some-early-takeaways-from-the-ukraine-conflict?lang=en> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Lopez, C. Todd: *2-Year Anniversary of Ukraine Defense Contact Group Comes With Billions in New Aid*. U.S. Department of Defense, 2024. 04. 26. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3758274/2-year-anniversary-of-ukraine-defense-contact-group-comes-with-billions-in-new/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Luxembourg, Estonia and Ukraine have launched the IT Coalition, [gouvernement.lu](https://gouvernement.lu/en/actualites/toutes_actualites/communiqués/2023/09-septembre/19-bausch-itcoalition.html), 2023. 09. 19. https://gouvernement.lu/en/actualites/toutes_actualites/communiqués/2023/09-septembre/19-bausch-itcoalition.html (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Lükő Dénes: *A légierő szerepe a béketámogató műveletekben*. Hadtudomány, X. évf., 2000/1. https://www.mhtt.eu/hadtudomany/2000/1_5.html (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Martin, Tim: *Eight 'capability coalitions' are rushing arms to Ukraine. Here's who will donate what*. Breaking Defense, 2024. 05. 09. <https://breakingdefense.com/2024/05/what-countries-send-weapons-to-ukraine-who-arms-ukraine-us-uk-nato-france/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Masters, Jonathan – Merrow, Will: *How Much U.S. Aid Is Going to Ukraine?* Council on Foreign Relations, 2024. 05. 09. <https://www.cfr.org/article/how-much-us-aid-going-ukraine> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Melkozerova, Veronika et al.: *Diva jets: Why 'sensitive' F-16s will be hard work for Ukraine*. Politico, 2024. 02. 29. <https://www.politico.eu/article/ukraine-f-16-fighter-jets-war-russia-base-runway/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Miller, Christopher: *U.S. Confirms Delivery Of Javelin Antitank Missiles To Ukraine*. Radio Free Europe Radio Liberty, 2018. 04. 30. <https://www.rferl.org/a/javelin-missile-delivery-ukraine-us-confirmed/29200588.html> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- Mills, Claire: *Military Assistance to Ukraine, 2014–2021*. UK Parliament House of Commons Library, 2022. 03. 04. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn07135/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- Mills, Claire: *Security guarantees to Ukraine*. House of Commons Library, 2024. 07. 22. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9837/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- NATO Airborne Early Warning And Control, 2022. NATO, 2022. <https://ac.nato.int/missions/indications-and-warnings/AWACS> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- NATO's response to Russia's invasion of Ukraine. NATO, 2022. 07. 19. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- O'Brien, Phillips Payson: *The future of American warfare is unfolding in Ukraine*. The Atlantic, 2022. 11. 25. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/11/us-military-intervention-afghanistan-ukraine-war/672265/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Operation ORBITAL. Embassy of Ukraine to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Embassy of Ukraine to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, 2020. 05. 01. <https://uk.mfa.gov.ua/en/partnership/881-ukrajina-velika-britanija/operaciya-orbital> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)

- Orbán Tamás: *The War Could Have Ended Months Ago — But the West Didn't Want It To*. Hungarian Conservative, 2022. 09. 08. <https://www.hungarianconservative.com/articles/politics/the-war-could-have-ended-months-ago-but-the-west-didnt-want-it-to/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- Osborne, Tony: *Ukrainian Air Defense Coalition Partners Firm Up Plans*. Aviation Week Network, 2023. 12. 13. <https://aviationweek.com/defense-space/missile-defense-weapons/ukrainian-air-defense-coalition-partners-firm-plans> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Pamuk, Humeyra – Landay, Jonathan: *U.N. General Assembly in historic vote denounces Russia over Ukraine invasion*. Reuters, 2022. 03. 02. <https://www.reuters.com/world/un-general-assembly-set-censure-russia-over-ukraine-invasion-2022-03-02/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 19.)
- Pettyjohn, Stacie: *Evolution Not Revolution*. CNAS, 2024. 02. 08. <https://www.cnas.org/publications/reports/evolution-not-revolution> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Press conference, NATO, 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_224174.htm (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Rathbone, John et al.: *Military briefing: Ukraine war exposes 'hard reality' of West's weapons capacity*. Financial Times, 2022. <https://on.ft.com/42NZKIU> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Relations with Ukraine. NATO, 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Remarks by President Biden on the Passage of H.R. 815, the National Security Supplemental. The White House, 2024. 04. 24. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/04/24/remarks-by-president-biden-on-the-passage-of-h-r-815-the-national-security-supplemental/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Románia megkapta az első F–16-osokat, kezdődhet az ukrán pilóták kiképzése. Világgazdaság, 2023. 11. 29. <https://www.vg.hu/kozelet/2023/11/romania-megkapta-az-elso-f-16-osokat-kezdodhet-az-ukran-pilotak-kikepzese> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Ruitenber, Rudy: *US, France to lead artillery coalition for Ukraine*. Defense News, 2024. 01. 18. <https://www.defensenews.com/global/europe/2024/01/18/us-france-to-lead-artillery-coalition-for-ukraine/#:%7E:text=The%20country%20is%20appealing%20to,according%20to%20the%20French%20government> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Russian Offensive Campaign Assessment, 1 May 2024. Institute for the Study of War, 2024. 05. 01. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-may-1-2024> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Ryan, Missy – Timsit, Annabelle: *U.S. wants Russian military 'weakened' from Ukraine invasion, Austin says*. The Washington Post, 2022. 04. 25. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/25/russia-weakened-lloyd-austin-ukraine-visit/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Salerno-Garthwaite, Andrew: *UK, Norway lead new Maritime Capability Coalition for Ukraine*. Naval Technology, 2023. 12. 11. <https://www.naval-technology.com/news/uk-norway-lead-new-maritime-capability-coalition-for-ukraine/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Secretary Antony J. Blinken, NATO Secretary General Jens Stoltenberg at a Joint Press Availability. U.S. Department of State, 2024. 06. 18. <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-nato-secretary-general-jens-stoltenberg-at-a-joint-press-availability-4/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Shapps, Grant: *British minehunting ships to bolster Ukrainian Navy as UK and Norway launch maritime support initiative*. Ministry of Defence, 2023b. <https://www.gov.uk/government/news/british-minehunting-ships-to-bolster-ukrainian-navy-as-uk-and-norway-launch-maritime-support-initiative> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)
- Shapps, Grant: *Ukrainian pilots learn to fly F-16 fighter jets after completing basic training in the UK*. Ministry of Defence, 2023a. <https://www.gov.uk/government/news/ukrainian-pilots->

learn-to-fly-f-16-fighter-jets-after-completing-basic-training-in-the-uk#:~:text=The%20Prime%20Minister%20confirmed%20the,and%20ground%20crew%20in%202024 (Letöltés időpontja: 2024. 06. 21.)

- Shapps, Grant: *UK to supply thousands of drones as co-leader of major international capability coalition for Ukraine*. Ministry of Defence, 2024. 02. 15. <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-supply-thousands-of-drones-as-co-leader-of-major-international-capability-coalition-for-ukraine> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 23.)
- Shapps, Grant – Sunak, Rishi: *30,000 Ukrainian recruits trained in largest UK military training effort since Second World War*. Ministry of Defence, 2023. 11. 10. <https://www.gov.uk/government/news/30000-ukrainian-recruits-trained-in-largest-uk-military-training-effort-since-second-world-war> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Thompson, Jack: *Inconsistent power: US strategy in the Ukraine war and beyond*. The Foundation for European Progressive Studies, 2023, 16–26. <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/06/Europe-and-the-war-in-Ukraine.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Trenkov-Wermuth, Calin: *Ukraine: The EU's Unprecedented Provision of Lethal Aid is a Good First Step*. United States Institute of Peace, 2022. 10. 27. <https://www.usip.org/publications/2022/10/ukraine-eus-unprecedented-provision-lethal-aid-good-first-step> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Ukraine Project. 2024. Institute for the Study of War. <https://www.understandingwar.org/project/ukraine-project> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)
- Vergun, David: *Donor Nations Providing Security Assistance, Training for Ukraine*. U.S. Department of Defense, 2023. 06. 14. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3428002/donor-nations-providing-security-assistance-training-for-ukraine/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 20.)
- Vergun, David: *M777 Artillery Deliveries Should Help Ukraine in the Donbas, Says Official*. U.S. Department of Defense, 2022. 04. 29. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3015463/m777-artillery-deliveries-should-help-ukraine-in-the-donbas-says-official/> (Letöltés időpontja: 2024. 06. 24.)
- Yaffa, Joshua: *Inside the U.S. effort to arm Ukraine*. The New Yorker, 2022. 10. 24. www.newyorker.com/magazine/2022/10/24/inside-the-us-effort-to-arm-ukraine (Letöltés időpontja: 2024. 06. 27.)